

Komentarji

Mavrica fašizma

Nacionalni fašizem, ki se pojavlja v Evropi, ima razne barve. V Italiji je črna, na Nemškem pa zelen, v Španiji zelen in na Kubini vijoličen.

Kakšne barve je avstrijski fašizem, nam ni znano. Ker je fašizem v sorodu z italijanskim, v Italiji je črna, na Nemškem pa zelen, v Španiji zelen in na Kubini vijoličen.

Probat v Avstriji je prišel pritiškom preobrata v Nemčiji. Cilji nemškega nacionalnega fašizma so imperialistični. Nemška Nemčija terja zase sosednje dežele in pokrajine, katerih živci Nemci. Hitler je vseh Nemcev v Evropi 90 milijonov in vsi, naj žive pod njim, morajo ubogati njega, če niso "svobodni."

Tem je razlika med fašizmom v Nemčiji in Avstriji. Avstrijski fašisti, "hajmverovci" prav Nemci, so svojo glavo pod njim ubogati Hitlerja. Pri njih so krščanske socialce, da jih je vzel v partijo v vlad in naslonil Avstrijo na Italijo. Fašistična Italija ima druge imperialistične cilje, ki cilji se križajo s Hitlerjem. Črna in rujava barva v konfliktu. To je vzrok, Hitler se ni pogotil nemške krize, kajti izbrala si je—po Dolfussu in njegovih fašistih—Italijo za svojo zaščitnico.

Čim je pa fašizem vsake dežele druge barve in različnih nacionalnih ciljev, je enak in enak v tem, da operira v interesu in se laže, da "čuva" pred boljševizmom." Mussolini je "rešil" Italijo boljševizmu in še danes jo čuva pred to krizo; isto je storil Hitler in nemški demagoški trdi, da vsakdo, ki nasprotuje, je prijatelj boljševizmu.

Boljševsko strašilo fašistov držalo v Avstriji. Tam je komunistično gibanje najmočnejše v Evropi, to pa po zaslugi socialistov, ki so znali obdržati delavce v svojih vrstah in jih držali na Dunaju socialne reforme, s kakršnimi se ne more opirati nobeno drugo mesto v Evropi zunaj Rusije. Vse kaže da se prihodnje krščansko-socialni fašizem v Avstriji uničil te reforme in potlačil socialistično delavstvo s terorjem.

Opazimo še nekaj. Avstrijski krščansko-socialni režim, ki je v Italiji fašistično formo vlade po Mussolinijevem vzgledu, ima prijatelje tudi med slovenskimi klerikalci, namreč med katoliškimi krščanskimi socialci. Tako je na primer dr. Krega. Ti fašisti imajo svoje pristaje v Ameriki. Tu se delajo, da bi Italijanski fašizem in Mussolinijev "pobratimstvo" med Mussolinijem in rušinski komunisti zaradi neke bile mednarodne pogodbe, ki je bila sklenjena med Italijo in Sovjetsko vlado. Vsak resen človek v Evropi ve, koliko "pobratimstva" je v tem paketu.

Na drugi strani pa naši kretnosti ne vidijo pobratimstva med Mussolinijem, svojim krščansko-socialnim bratom na Dunaju in Mussolinijem — da ne govorimo o pobratimstvu med Vatikanom in Italijanskim fašistično strahotom, s katerim je rimska kurija brez sklenila "konkordato" z Hitlerjem.

Kam je izginila klerikalna moč? Klerikalci o pezdurju in bruhanju.

Progresivni rudarji pretresajo pravilnik

Springfield, Ill. — Claude P. ... predsednik Progresivne ... rudarjev v Illinoisu, je sklenil, da se izklopi iz odbora ... razmotrivanje ... pogodbe ... smernice ...

KOMPAJNIJSKE UNIJE SE STRAŠIJO JOHNSONA

Green zahteva od njega, naj jih požeje v pekel. Rastejo ko gobe po dežju

Washington. — (FP) — Predsednik Ameriške delavske federacije William Green je zopet prišel pred industrijskega administratorja Johnsona z veliko kopico materiala nanašajoč se na kompanijske unije in zahteval od njega, naj jih proglasi za protizakonite.

Green mu je iz predloženega materiala dokazal, da podjetniki se bolj silijo delavce v kompanijske unije kakor so jih pred "new dealom", dasi je to proti smislu 7. a) točke industrijskega zakona. Po vsej deželi rastejo te "unije" ko gobe po dežju.

Tipična forma teh unij, ki se širijo po malih in velikih podjetjih, je kompanijska unija Dupont de Nemours Co. Njena forma je nekoliko bolj "liberalna" kakor pred newdealskih kompanijskih unij, in sicer je "liberalna" v tem, da ima najvišjo prizivno inštanco posredovalni odbor treh članov, od katerih imenujejo delavci enega, kompanija drugega člana in ta dva pa zbere tretjo osebo. Da bo tudi tretji član kompanijska oseba posebno pri važnejših zadevah, ni potrebno posebne domisljije za ta zaključek.

Iz kopice predloženih pravil teh unij je razvidno, da so tudi newdealske kompanijske unije pod popolno kontrolo podjetnikov. Te institucije so delavcem le pesek v oči.

Johnson se bo najbrž tudi v bodoče izmikal temu vprašanju iz prav razumljivega vzroka: niti vlada ne delavci ne lastujejo industriji in vsled tega ne bo posebno kapitalistična vlada, čeprav je še bolj liberalna, prisilila podjetnikov, da opuste boj za dominanco nad delavci.

Sedanja vlada nastopa le kot policaj brez količka, le v vlogi svetovaleca. In če je podjetniki ne marajo poslušati, jih kvečjemu le ošteje. Sploh je Johnson zavzel stališče, da je največji križ s tem "partnerstvom", s kršitvijo Nire, v nepravilnem razumevanju. In dasi je besedilo 7. (a) točke jasno kakor kristal, bo vlada vsako kršitev smatrala, da izvira iz nerazumevanja.

Radi tega stališča vlade je vsako zanašanje, da bo uveljavila to točko in prepovedala kompanijske unije, le prevara. Green in drugi delavski voditelji lahko rohne proti temu, ampak dokler bodo industrije v privatnih rokah, bo vsaka vlada pa bila še bolj liberalna v dobri meri brezmočna oziroma obzirna namram tistim, ki so ekonomsko močni.

Sovjeti obtožujejo Japonsko, da hoče ukrasti železnico

Moskva, 23. sept. — Sovjetska vlada je naslovila na Japonsko oster protest, v katerem obtožuje japonsko vlado, da namestila s pomočjo svojih vazalov v Mandžuriji zavreči lastninske pravice Sovjetske unije v kitajski vzhodni železnici. Sovjeti bi radi prodali svoje interese v tej železnici novi mandžurski državi Mandžukuo in v ta namen se vrše pogajanja že več mesecev toda do danes brez uspeha.

Lokalne vstaje na Kubi

Havana, 23. sept. — Lokalne revolte v raznih krajih otoka so še vedno na dnevnem redu. Provizorična vlada resno premišljuje o načrtu, da oboroži vse svoje civilne pristaje za potlačanje teh vstaj in vzpostavitev reda po vsej republiki.

Sneg v Montani

Yakima, Wash. — Po večjem delu Montane in Washingtona je v soboto padlo 18 palev snega.

Rudarji se morajo odreči stavki

Razsodiščne inštanice bodo v bodoče reševale vse spore med rudarsko unijo in baroni premoga

Washington, D. C. — V podpisanih pogodbah med rudarsko unijo United Mine Workers of America in baroni mehkega premoga je klavzula, ki določa, da vse bodoče spore med rudarji in lastniki rogov rešujejo razsodišča. Delo v rovih ne sme biti suspendirano!

Druga točka se glasi, da pravico najemanja in odslavljanja delavcev imajo samo operatorji ne glede na unijako pripadnost.

Nadaljnje točke: Rudarji niso prisiljeni, da stanujejo v kompanijskih hišah, niti da kupujejo v kompanijskih prodajalnicah, ako nečejo. Kjerkoli premogovniška družba noče pristati na "checkoff", smejo rudarji preprečiti kompanijski "checkoff" (odračun od meze) za stanarino, smodnik itd. Rudarji morajo biti plačani v gotovini ali legalnih čekih, nikdar ne v kompanijskem "akripu".

Dečki pod 17. letom ne smejo biti uposleni pod zemljo in pri nobenem nevarnem delu.

Delovnik je povsod 40 ur v tednu, pet dni po osem ur.

Pogodba postane veljavna 2. oktobra in poteče 31. marca 1934. Pogodba velja za lastnike rogov v West Virginiji, Tennesseeju, Virginiji, delu Kentuckyja, Pennsylvaniji, Ohiju, Indiani, Michiganu, Illinoisu in vseh državah po zapadu. Involviranih je okrog 500.000 rudarjev in delavcev na površju.

Načrti inflacije v Washingtonu

Roosevelt ima več načrtov, ni se pa še odločil za nobenega

Washington, D. C. — Na mizi predsednika Roosevelta leže načrti inflacije, cela vrsta jih je, toda definitivno določen ni še nobeden.

Eden načrtov, s katerim Roosevelt morda poskuša najprej, je vladno refinanciranje 5000 zaprtih bank po deželi. V teh bankah je okrog sedem milijard dolarjev zmrzjenega denarja v vlogah. Mnogi so mnenja, da bi bilo "denarne lakote" kmalu konec, če bi vlada pomagla tem bankam, da likvidirajo svoja premoženja in otajajo zmrzjene vloge.

Drugi načrt je, da federalne rezervne banke pokupijo federalne bonde, in na podlagi teh bondov izdajo nov-napirnat denar, recimo 50 milijonov tedensko, dokler ne bo dovolj denarja v obtoku in cene porastejo.

Rudarji nadaljujejo štrajk

Stavka bo trajala toliko časa, dokler vsi baroni premoga ne podpišejo pravilnika

Pittsburgh, Pa., 24. sept. — Rudarji v južnozpadni Pennsylvaniji so danes na shodu sklenili, da bodo nadaljevali stavko toliko časa, dokler vsi operatorji ne podpišejo pravilnika in ne priznajo rudarske unije.

Poslušanje moskovskega radia veleizdajstvo v Nemčiji!

Berlin, 24. sept. — Oblasti v Frankfurtu so naznanile, da vsakdo v mestu, ki posluša radiopostajo v Moskvi, bo aretirani in poslan v koncentracijsko taborišče.

Ameriško delavstvo bo bojkotiralo fašistično Nemčijo

Washington, D. C. — William Green, predsednik Ameriške delavske federacije, je dejal v soboto, da se bo federacija najbrž odzvala apelu strokovne delavske internacionale in se pridružila bojkotu blaga iz fašistične Nemčije.

BANKIRJI ALARMIRANI VSLED VLADNE POTEZE

Vznenmirja jih prisiljeno "partnerstvo" z vlado, ki skuša zdrobiti njih sabotažo

Chicago. — Odkar je vlada sklenila, da razširi svoj paternalizem tudi na banke in je potom rezervnega sistema odredila nov status prednostnim delnicam, je v bančnih krogih nastalo večje vznemirjenje.

Radi sabotiranja njenega rekonstrukcijskega programa je zvezna vlada sklenila bankirjem dati novega kredita. Odredila je naj rekonstrukcijska finančna korporacija založi banke s kapitalom potom kupovanja bančnih prednostnih delnic noseč 5% obresti, zvezni rezervni sistem pa je odredil amandiranje čarterja vseh bank v toliko, da bodo v bodoče imele prednostne delnice odločilno moč.

Tega sredstva se je vlada poslužila, ker se bankirji branijo dati industrijske kredite, češ da bi bila posojila preveč riskirana. Vlada pa se je naredila nekoliko naivno in jim odgovorila, da je pri financiranju produkcije in vseh plač tudi sama pripravljena sodelovati z bankirji, s katerimi bo šla v — partnerstvo.

Da pa bankirji ne bodo preveč riskirali svojih "zmožnosti" je vlada nadalje odvzela kontrolno moč navadnim delnicam in jo izročila prednostnim delnicam. Po tej odredbi imajo "preferred" delnice, katerih bo vlada nakupila za več sto milijonov, polovico več glasov kakor "common" delnice.

Nadalje je postrila tudi kontrolo nad bankami. Člani direktorijev, bančni uradniki in uslužbeni bodo v bodoče prejeli le tako plačo, katero jim določijo prednostni delničarji, med katerimi bo vlada močan faktor.

Rekonstrukcijska finančna korporacija v sporazumu s kontrolerjem lahko zahteva tudi odločitve vsakega direktorja ali uradnika. Če se to ne zgodi v 30 dneh, gre vprašanje pred delničarje in pri glasovanju imajo prednostne delnice dvakrat več glasov kakor navadne.

Nadalje ne sme nobena banka postaviti lastnega posloplja ali ga najeti za več ko eno leto brez dovoljenja večine prednostnih delničarjev.

Teh odredb se ne more veseliti noben bankir, ker pomenijo zanj železen joplj v primeri s svojo nekdanjo močjo. So pa v interesu vlagateljev in prednostnih delničarjev. Vlada sicer ne bo nobene banke forsirala, da ji prodaja te delnice. Je pa usmerila ves aparat tako, da banke ne bodo imele drugega izhoda in bodo prisiljene sprejeti jo za — partnerja.

Zakaj je michiganski governor snedel obljubo

Državne policije ni odpravil na pritisk avtlnih magnatov

Detroit. — (FP) — Na seji eksekutivne tukajšnje demokratične organizacije je governor Comstock povedal, zakaj je snedel kampanjsko obljubo, da bo odpravil državno policijo, ki je med delavci poznana pod imenom: kozaki.

Rekel je, da so prišli k njemu Harry Bennett of Ford Motor Co., zastopniki General Motors ter drugih velepodjetij ter mu obljubili, da bodo v svojih tovarnah zaposlili 30.000 "zaslužnih" delavcev, če ne odpravi "državnih kozakov". Governor je pojasnil, da se tej ponudbi ni mogel upirati in je raje snedel svojo obljubo.

Liga narodov zbore

Zeneva, 24. sept. — Jutri začne zborovati štirinajsta skupščina Lige narodov.

Proces proti petim "požigalcem" v Nemčiji

Vlada bo kupovala živež za reveže

Roosevelt ima v načrtu 75 milijonov dolarjev za nasičevanje treh in pol milijona družin

Washington, D. C. — Predsednik Roosevelt je zadnje dni naznanil, da bo federalna vlada formirala pomožno akcijo za nasičevanje bednih družin skozi prihodnjo zimo. V ta namen bo vlada izdala 75 milijonov dolarjev za nakup živil in obleke. Vlada je še razdala sto milijonov funtov svinjine med razne dobrodelne organizacije za nasičevanje brezposelnih revežev.

(Zadnji teden so čikaški listi poročali, da je bilo meso 200.000 prašičkov, ki jih je federalna vlada kupila od farmerjev in dala zaklati v Chicagu, vrženo na prazna zemljišča ob železniških tirih, kjer je razširjalo silen smrad.)

Kakor poročajo, je okrog tri in pol milijona družin na reliefni listi v Združenih državah. Po Rooseveltovem načrtu bo vlada kupila preveč živil od farmerjev in ga razdelila po državah, kjer bo potreba največja.

Fašizem podvrget Avstrijo Mussolinijevi kontroli

Mussolini zdaj diktira Dolfussu, naj se pomiri s Nemčijo

Dunaj, 23. sept. — Klerikalno-fašistična zmaga v Avstriji je podvrgeta avstrijsko republiko kontroli fašistične Italije. Vladni tisk na Dunaju danes piše, da so "odnošaji z Nemčijo vprašanje življenja ali smrti Avstrije". To vsekakor pomeni, da je Mussolini dregnil Dolfussu, avstrijskega diktatorja, naj se pomiri s Hitlerjem.

Avstrija je v velikih finančnih atiskah. Polletni deficit znaša 74 milijonov šillingov (\$12.508.000). Po Mussolinijevih navodilih bo Dolfuss prišel v stike z nemškimi državniki v Zenevi, kamor je odpotoval včeraj na razorožitveno konferenco in skupščino Lige narodov.

Jožičke laborišče v Avstriji!

Za socialiste in hitlerjevce!

Dunaj, 24. sept. — Podkancelar Emil Fey je naznanil, kakor je včeraj poročala "Oesterreichische Abendzeitung", da bo avstrijska vlada kmalu začela internirati v taboriščih "sovražniške države". Ti so predvsem — socialisti in hitlerjevci.

Požiganje katoliških cerkva v Kanadi

Valleyfield, Quebec, Kanada. Zadnji petek je tu zgorela katoliška katedrala in zraven nje nunski kloster in šola. Petsto šolskih otrok z nunami vred je komaj ušlo na prosto. Skupna škoda znaša \$1.600.000. To je že česta katoliška katedrala v provinci Quebec, ki je bila zažgana v zadnjih 12 mesecih. Vsa škoda se ceni na približno tri milijone dolarjev.

Lindbergh in žena v Rusiji

Leningrad, 23. sept. — Chas. A. Lindbergh, ameriški letalec, je včeraj prišel sem z ženo. Oba sta bila navdušeno sprejeta. Lindberghovi ženi so izročili velik sopek rdečih rož. Lindbergh bo nadaljeval polet v Moskvo. Sovjetsko časopisje je pozdravilo Lindbergha kot "ameriškega poslanca dobre volje, ki napoveduje priznanje sovjetov."

Obtožnica jim očita veleizdajstvo, ker so hoteli "atroglasti nemško ustavo". Zaslišavane Van der Luebbeja

Leipzig, Nemčija, 24. sept. — Včeraj so bili zaslišani trije bolgarski komunisti, ki so odločno zanikali krivdo. Eden teh, Georg Dimitrov, je izaval senzacijo, ko je ostro odgovarjal predsedniku sodišča. — Holandski obtoženec Van der Luebbe je začel gladovno stavko. — Policija je aretirala dva poročevalca sovjetskih listov v Moskvi. Sovjetsko poslanstvo v Berlinu je vložilo oster protest pri Hitlerjevemu vladu.

Leipzig, Nemčija, 23. sept. — Arthur Garfield Hays, ameriški odvetnik iz New Yorka, se je včeraj ponudil za pomožnega zagovornika Ernstu Torglerju, komunističnemu voditelju, ki je obtožen, da je sodeloval pri požigu zborniške palače, toda Torgler je odklonil ponudbo, rekoč, da ima v svojem odvetniku Alfonso Sacku dobrega zagovornika in več jih ne potrebuje.

(Hays, eden glavnih voditeljev Unije za ameriške civilne svobodščine, je zadnji teden sodeloval v mednarodni komisiji juristov v Londonu, ki je preiskala to pošalgalno afero in zaključila, da so Torgler in trije bolgarski komunisti nedolžni.)

Leipzig, Nemčija, 23. sept. — Famosna sodnijska obravnava proti petim možkim, ki so obtoženi požiga nemške zborniške palače v zadnjem februarju, se je začela v četrtek in vse kaže, da bo dolgo trajala. Sodišču predstavlja pet sodnikov v rdečih haljah, ki odprejo vsako zasedanje s fašistovskim pozdravom (dvignejo roko kvišku). Ti sodniki so obenem porota, ki določa krivdo ali nedolžnost obtožencev in v slučaju krivde izreče kazni; proti izreku te peticije ni priziva.

Obtoženci so: Marinus Van der Luebbe iz Holandije, star 24 let; Ernest Torgler, star 40 let in vodja komunističnih poslancev v bivšem nemškem parlamentu; Georg Dimitrov, star 51 let, bolgarski plaec, komunist in begun; Blagoj Popov, bolgarski komunist, dljak in begun, star 30 let; Vasil Danev, bolgarski komunist in čevljar.

Obtožnica, ki obsega sto strojepisnih strani, se glasi, da je Van der Luebbe, ki je bil v noči požara zborniške palače prijet v kleti palače, priznal pred policijo, da je on zažgal s sodelovanjem ostalih obtožencev. Dalje obtožnica očita obtožencem, da so se "zarotili s tem činom proti nemški ustavi in vladni hoteli so s tem činom povzročili teror in vstajo".

Tožilstvo ima čez sto prič, s katerimi namerava dokazati krivdo obtožencem. Sodna dvorana je dnevno polna do zadnjega kotlička. Straža vsakemu preptipe žepo predno ga pusti v dvorano zaradi orožja. Le omejeno število časnarskih poročevalcev je dovoljenih. Poročevalci Manchester Guardiana iz Londona, Le Matina iz Pariza, Izvestij in Pravde iz Moskve, Tagleblata iz Prage in nekaterih ameriških listov ne dobe vstopa.

Prvi je bil zaslišani Van der Luebbe. Le sodniki smejo izpraševati obtožence. Kadar hoče kateri odvetnik kaj vprašati obtoženca, naslovi vprašanje na sodni zbor, da ta vpraša obtoženca, če se mu zdi umestno. Odvetniki smejo direktno izpraševati samo priče.

Ko je bil Van der Luebbe vprašan, če je komunist, je odgovoril, da ni. To je izzvalo senzacijo. "Kaj pa si?" je bilo vprašanje. Obtoženec je nekaj zamrmral, kar ni nihče slišal. Sploh se Van der Luebbe obnaša kot navaden tepec ali pa igra pajaca. Zmirom se reži. Sodnik ga je vprašal, zakaj se smeje in odgovoril je, da "vsemu skupaj". (Dalje na 2. strani.)

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT
GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE
NARODNE POMOČNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene
National Benefit Society

Narodnina: za Zdržbene drive (levo) Ch-
icago) to Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 na pol-
leto, \$1.50 na četrt leta; za Chicago in Cleve-
land \$7.50 na leto, \$3.75 na pol leta; za ino-
samo \$5.00.

Subscription rates: for the United States
(except Chicago) and Canada \$6.00 per year,
Chicago and Cleveo \$7.50 per year, foreign
countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi ne se
vrščajo. Advertising rates on agreement. Manu-
scripts will not be returned.

Našlov na van, kar ima stik s listom:
PROSVETA

6657-59 So. Lawrence Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS.

128

Domač drobiž

Obiskovalci razstave

Chicago. — Svetovno razsta-
vo in urad SNPJ so obiskali:
Leo in Frances Milostnik, Mar-
tin, Rose in Ralph Jelenc, She-
boygan, Wis.; Ann F. Petja,
Springfield, Ill.

Nagla smrt člana

Chisholm, Minn. — Dne 20. sep-
tembra je John Smoltz ob priho-
du z dela omedel in takoj umrl.
Zadela ga je srčna paka. Star je
bil 43 let in doma z Brega pri
Ribnici na Dolenjskem. Zapuša
ženo — ki je bila delegatka na
10. redni konvenciji SNPJ v Chi-
cagu zadnje pomlad — dva sino-
va, dve hčeri ter enega brata v
Kanadi, druga in dve sestrji pa
v domovini. Bil je član SNPJ.

Nov grob

Cleveland. — Umrl je Stefan
Žele, star 57 let in doma iz Ra-
dohove vasi pri St. Petru na No-
tranjskem. Tu zapuša ženo,
hčer in brata. Bil je član št. 5
SNPJ.

Nov grob v starem kraju

Cleveland. — Rozi Oblak je
prejela vest iz Grmovlja pri Sko-
cijanu, da je tam umrl njen oče
Janez Pucelj. V Ameriki zapuša
eno hčer.

Bombe pri A. D. še vedno mi-
sterij

Cleveland. — Tri bombe, ki so
pred enim tednom padle v ured-
ništvo in tiskarno Ameriške Do-
movine, so še vedno nepojasne-
ne. Prizadej list poroča, da so
"naši tisočeri prijatelji" na delu
z zasledovanjem storilca ali stor-
ilcev; tudi policija, tajna in v
uniformi, je na delu, a rezultata
še ni.

Se en nov grob

Lorain, O. — Tu je umrl zad-
nje dni pionir Frank Zehel, do-
ma iz Gornjega grada na Sta-
jerskem. V Ameriki je bil 31 let
in zapuša ženo, tri sinove in tri
hčere.

PROCES PROTI PETIM "PO-
ZIGALCEM" V NEMČIJI

(Nadaljevanje s 1. strani.)

Njegovi odgovori so zmešani; v
isti sapi bo nekaj pritrdil in za-
nikal.

Obtožnica navaja, da je bil ta
fant že mnogokrat aretiran na
Holandskem in v Nemčiji zaradi
manjših prestopkov, toda on se
ne spominja, kako je to bilo. To-
žiteljji hočejo dokazati, da je bil
aretiran zaradi komunističnih
demonstracij in da je še vedno
komunist, ampak to dokazovan-
je je bilo takoj prvi dan posta-
vljeno na šibke noge, ko je Van
der Luebbe zanikal, da je komu-
nist.

Zagovorništvu ima nasprotno
dokaze, da je Van der Luebbe
navaden bebec, ki ne ve, kaj go-
vori in počenja, torej ni odgovo-
ren pred zakonom; sploh je živ-
čno bolan. Toda tožiteljstvo je
takoj pokazalo, da preprosto vse
te dokaze. Najelo je psihiatra,
ki je izjavil, da je fant mental-
no zdrav, je pa prefrigan in na-
lašč igra tepeca.

Med pustolovčinami Van der
Luebbeja, ki jih navaja tožitelj-
stvo, je tudi ta, da je pred ne-
kak leti trempal v sovjetsko Ru-
sijo. To je eden izmed "dokazov",
da je komunist. Na vprašanje,
kako je bilo v Rusiji, je obtože-
nec odgovoril, da je prišel samo
do meje, kjer ga je sovjetska
straža zaprla in po treh tednih
zaporu so ga zapodili nazaj na
Poljsko. Ta odgovor je ponovno
spravil državne tožitelje v za-
drego.

Obtoženci imajo tri odvetnike.
Med tujezemskimi juristi, ki o-
pazujejo obravnavo, je tudi Ar-
thur Garfield Hays iz New
Yorka.

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

Iz mojih zapiskov

Milwaukee, Wis. — Davki?
Kako malo razumi ljudstvo to
vprašanje, ali bolje rečeno, ta
del splošnega gospodarstvenega
vprašanja, se je pač razvilo za-
dnje čase v našem mestu.

Klika zemljiških spekulativov,
ki so valed splošne krize in bla-
zne požrešnosti zavozili s svojim
gospodarstvom, je nenadoma za-
čelo kričati o visokih davkih.

Za razumnega človeka je bila
stvar enostavna: gospodje so i-
meli posebne, zahrbtne namene,
potom katerih so hoteli rešiti
svoje ogromne zemljiške parcele
zunaj mesta, s katerimi so na ro-
bu propada.

Da dosežejo svoj cilj, je bilo
potrebno, da spravijo v mestno
hišo svoje privržence, to je, da
spravijo mestno vladu v roke ko-
rumpiranih ljudi, kateri bi gle-
dali predvsem za njihove intere-
se. Z odstranitvijo župana Ho-
ana bi dosegli prvi del svojega na-
črta, drugo bi bilo lažje, ker z
odstranitvijo Hoana bi lahko di-
skreditirali tudi še ostale socia-
liste v mestni vladi.

Hoanovi načrti za bodočnost
pričajo tudi sedaj, da gleda ta
mož predvsem za interese delov-
nega ljudstva, kakor tudi za in-
terese vseh onih, kateri se z de-
lom svojih rok in možganov ali
pa potom svoje trgovine s težavo
preživljajo.

Ljudem, kateri so navajeni na
to, da jim je ljudstvo samo mol-
zna krava, takim ljudem to ne
ugaja. V starih "dobrih" časih
je bilo to seveda drugače; tak-
rat so vladali oderuhi in špekul-
anti v mestni hiši, kajti župan
in vsa mestna vlada so bili njih
hlapeci; oni so jih izvolili potom
svojega denarja in oni so jim
lahko tudi ukazovali.

Med onimi, ki so podpisali pole
za odopklje našega župana, je bi-
lo tudi nekaj naših rojakov.
Storili so to povečini iz neved-
nosti, ali ker so bili napačno po-
dučeni. Mnogo je med njimi na-
mreč takih, kateri čitajo vse čas-
opise, samo tistih ne, ki bi jim
povedali resnico.

Kaj pa so davki? Davki prina-
šajo vladam in upravam mest,
držav in občin sredstva za vzdr-
ževanje svojega gospodarstva.
Država plačuje s tem denarjem
svoje uradnike, vzdržuje urade,
ustanove, mornarico in armado.

Pod sedanjim sistemom so
vlade primorane vzdrževati ar-
mado in mornarico, za katere po-
rabijo tudi v Ameriki ogromne
vsote. Mesta vzdržujejo potom
davčnega sistema svoje gospo-
darstvo, kakor državna vlada, to-
da nudijo pa za ta denar mnogo
več davkoplačevalcem. Z dav-
čnim denarjem se vzdržujejo šole,
vsi zavodi, policija, požarna
bramba, zdravstvene in varnost-
ne naprave, šolska vzgajališča,
čistočo mesta, čisti ceste, vzdr-
žuje kanalizacijo, javne knjižni-
ce, kopališča, igrališča, razsvet-
ljavo itd.

Za razmeroma malo vsoto do-
biva ljudstvo torej vse te števil-
ne udobnosti, ki bi stale, ako bi
jih upravljale privatne družbe,
neizmerno več.

Znižanje davkov po načinu,
kakor ga zagovarjajo spekulati-
vi, kakor se je to pripetilo pri
nas, bi torej pomenilo še več
brezpomočnosti, nečisto in neza-
ščitenost, več nevarnosti, po-
žarov in mnogo manj udobnosti,
obenem pa več boleznin in nesna-
ge.

Toda znižanje davkov se da do-
seči na drugi način, ki pa je se-
veda socialističen in za gospodo
neprebavljiva hrana.

Socialisti zahtevajo, da prei-
dejo v roke ljudstva, to je v me-
stne uprave vse javne naprave:
električne, telefonske, plinske itd.
Delničarji, lastniki teh naprav
v našem mestu, ki živijo poveči-
ni v New Yorku ali pa v kakih
letovisčih, vlečejo od teh naprav
v našem mestu okrog 30 milij-
onov dolarjev čistega dobička na
leto. Predsedniki, podpredsed-
niki, tajniki in številni "direk-
torji", med katerimi je mnogo
takih, ki še mesta nikdar videli
niso, vlečejo letno od 25.000 do
\$85.000 plače, kar se seveda ne
prišteva k čistemu dobičku.

Milijone vlečejo ti lopovi iz
šepov ljudstva, toda to ljubo
ljudstvo kriči in se pritožuje, ker
dobiwa župan, ki dela noč in dan
in si je pri tem uničil zdravje, po
\$7000 letno.

Ker pa je Hoan prišel sedaj

na dan z načrtom, da se s pomo-
čjo vladnega kredita zgradi mo-
derne stanovanjske hiše z nizko
najemnino, poslojpa torej, ki bi
oderuhom ne prinašala nikake-
ga dobička, so imeli stoprocent-
ni patriotje še več vzroka, da ga
odstranijo.

Hoanova zadevna komisija je
poročala, po šestmesečnem prou-
čavanju, da se lahko zgradijo
moderna stanovanja za okrog
700 družin, ne da se bi davki za
en cent zvišali. S pomočjo vlad-
nega posojila bi se začelo z de-
lom; stanovanjske hiše bi se v
gotovih letih same rentirale,
mesto pa bi se znebil onih po-
drtij, ki niso sposobne za člove-
ška bivališča, obenem pa bi se
zaposlilo tisoče delavcev pri šest-
urnem delu in tako ublažilo mi-
zerijo, davkoplačevalcem pa pri-
hranilo denar, ki ga morajo žrt-
vovati sedaj za preživljanje 28-
000 družin, katerih očetje so
brezposelni.

Seveda, to ni po maniri Hoo-
verjevega ali splošno kapitalisti-
čnega "robustnega individualiz-
ma" — to je socializem ali vsaj
nekaj takega, česar nas Bog ob-
varuj.

To naj čitajo in premislijo ti-
sti, katerim je Hoanova plača
obtičala v želodec, pa bodo o-
zdraveli.

Fr. Novak.

Vojaško vežbanje

Milwaukee, Wis. — Kakega
pol bloka od mojega stanovanja
na južni strani sedme ulice se
nahaja takozvani Farmer Mar-
ket Place, kamor farmarji pri-
peljejo svoje prideleke trikrat na
teden, v torek, četrtek in sobo-
to. Ostale dneve se pa na tem
prostoru vežbajo ženske. Jaz
nisem vedel, kaj pomeni to vež-
banje, pa sem vprašal nekega
moškega, kaj vse to pomeni.
Ženske so bile precej urne v
vežbanju in ta človek jim je plo-
skal. Na moje vprašanje dobim
odgovor, da so te ženske del A-
meriške legije in da se vežbajo
po vojaško, ker bo kmalu vojna.
Pojasnili mi je, da se morajo tu-
di ženske učiti, da se bodo lahko
borile za obrambo te svobodne
dežele, ako se pojavi taka po-
treba.

Meni se zdi, da te ženske, dva-
najst po številu, se ne bodo bo-
rile za obrambo Amerike, kajti
najmlajša je bila stara krog 30
let. Ena od teh je imela že vse
sive lase in izgledala je, da je
stara najmanj 60 let. Da bi se
te stare ženske borile za obram-
bo dežele, more verjeti le tepec.
Zdi se mi, da se te ženske vež-
bajo po vojaško z namenom, da
bi potegnile javnost na svoje
strani. Najbrž pričakujejo vi-
harnih časov, ki bodo prinesli
velike politične spremembe. Pri-
tem je značilno to, da se javnost
za te stvari prav nič ne zanima.
Po zgledu teh žensk bi se morali
tudi moški vežbati, a bolje bi bi-
lo, ako bi si vežbali svoj razum,
kajti vse kaže, da bo moralo
delavstvo napeti vse svoje sile,
možganske in fizične, da izvo-
juje svojo svobodo in odpravi
mezno suženjstvo.

Depresija se kar naprej vleče
kljub prizadevanju, da se deže-
la postavi na trdne ekonomske
noge. Kapitalizem je še močan,
kajti v vladi ima zastopnike in
denar v svojih blagajnah. Zato

pa kaže roge in jih bo kazal to-
liko časa, dokler ne bo podlegel
pred združeno močjo delavske-
ga razreda. Kadar bo delav-
stvo združeno, bo lahko strlo
kapitalizem.

Na milijone delavcev je še
brez dela. Ti milijoni stradajo
in žive v največjem pomanjka-
nju, poljedelaki pridelki pa gni-
jejo na polju, ker ni trga za nje.
Na milijone bušljev pšenice so
sežgali z namenom, da dvignejo
cene. Tako počenjanje je naj-
večje barbarstvo in vprašanje je
kako dolgo bo delavstvo vse to
mirno gledalo in strdalo. De-
lavci, ki vzdržujejo ves svet, bi
moral napraviti konec tem
strašnim razmeram, ki jih po-
vzroča kapitalizem. Joseph Ule.

Spomini na Arkansas

Springfield, Ill. — Žalostno je
postalo v tej deželi svobode, kjer
se je nekaj cedilo mleko in
med, sedaj pa smola.

Oglasil se je moj prijatelj iz
neke naselbine v Arkansasu in
pravi, da je dočkal mizerne
čase. Dela v premogovniku dva
dni v tednu in za pet dni dela
je prejel \$3.50. Pravi, da drugi
poberejo zaslužek, rudarjem
pa nič ne ostane. Pred kratkim
so se organizirali v UMWA, to-
da premogovniki slabo obratu-
jejo in rudarji ne zaslužijo sko-
ro nič.

Te naselbine se prav dobro
spominjam. Bil sem tam pred
30 leti. Takrat so bili dobri ča-
si in vse je bilo veselo. Bil smo
mladi in razposajeni, a sedaj
smo stari. Veliko prijateljev in
znancev je šlo v grob v teh le-
tih zaradi kapitalistične požreš-
nosti.

Prišel sem v naselbino l.
1903. Svojo prtljago sem nosil
na plečih ko polž svojo hišo. S
postaje sem se napolil narav-
nost proti kompanijski kempi in
na poti sem srečal dva mlada
fanta. Vprašal sem ju, kje ži-
ve Slovenci ali "Avstrijci" in
odgovorila sta mi v nemškem
jeziku. No, pozneje smo se
pričeli razgovarjati v "ljub-
ljanskem" jeziku.

Tisti dan je bilo zelo vroče in
oblaki prahu so se dvigali nad
cesto. Fanta sta rekla, da me
bosta vodila v "avstrijsko" na-
selbino. Domačini so imenovali
naše ljudi "Avstrijce", če pa so
bili jezni, so jih obkladali z "da-
goti" in drugimi priimki.

Ko sem prišel v kempo, sem
tam našel veliko znancev. Pre-
skrbeli so mi takoj stanovanje
in delo v jami, ki ni bilo preveč
naporno. Vsi so bili organizir-
ani v UMWA, kateri je takrat
načeloval pošten voditelj John
Mitchell. Delal sem za Western
Coal Co., ki ni nasprotovala
praznovanju katoliških prazni-
kov, katerih je bilo veliko. Ob
takih praznikih so se vršile do-
mače veselice v starih hišah. Te
hiše so bile polne mrčesa. Kad-
dar se je vršila zabava, smo na-
vadno znosili naše postelje ven,
da je bilo v hiši več prostora za
plesalce.

Na neki veselici nam je
zmanjkalo piva. Mrščilo se je
že, a vseeno smo dobili vozni-
ka, ki je obljubil, da bo s svojim
konjem pripeljal pivo iz bližnje
naselbine. Takrat namreč še
ni bilo avtov. Z njim sem šel
tudi jaz, moj tovariš in vozni-
kov prijatelj. Prave poti sploh

ni bilo in voz je odkakoval od
drevesnih storov. Jaz sem ome-
nil, da se bojim, da se nam ne
bi kaj pripetilo. Voznik se je
bahal, da tako hitrega konja kot
je njegov ni v vsem Arkansasu.
Ker je bil voznik nekoliko "oka-
jen", ni dosti pazil in naenkrat
je voz zadel ob štor in vsi smo
padli z voza. Pri tem smo se vsi
poškodovali, najbolj pa voznik.
Vrnili smo se domov, kjer so
nas čakali žejni ljudje. Bili so
zelo presenečeni, ko so videli,
da smo vsi bolj ali manj pobiti
in tako je bilo veselice konec ti-
sto nedeljo.

A. Gorenz.

Progresivni rudarji niso zado-
voljni s pravilnikom

Beid, Ill. — Časopis "St.
Louis Times" je prinesel vest,
da je Progresivna rudarska u-
nija poslala predsedniku Roose-
veltu telegram, v katerem obsoja
sprejeti premogovni pravilnik
in ga označuje za norčevanje iz
rudarjev, obenem pa svari, da
miru na premogovnem polju ne
bo, dokler bo prevladovalo po-
manjkanje.

Ta telegram tolmačijo tako,
da se bo vojna med unijama, ki
je že zahtevala nad 30 življenj,
obnovila.

Telegram je podpisala mrs.
Agnes Burns Wieck, predsed-
nica ženske pomožne organi-
zacije, ki je del Progresivne
rudarske unije, in druge u-
radnice. One pravijo, da pravil-
nik ne nudi nikakega izhoda
iz mizerije in brezposelnosti.
Dalje je rečeno, da je grožnja
fašizma vidna v vladni podpori
diskreditiranemu vodstvu Johna
L. Lewisa, predsednika UMWA,
proti čigar tiranskemu režimu
rudarji vsepovsod rebelirajo.

Progresivno rudarsko unijo
tvorijo bivši člani UMWA. Voj-
na med unijama traja že nad
eno leto, v kateri je bilo poleg
tistih, ki so bili ubiti, tudi na
stotine ranjenih v izgrelih in
napadih. Progresivci pravijo,
da šteje njihova unija 20.000
članov, pomožna ženska organi-
zacija pa okrog 15.000.

V telegramu progresivni ru-
darji tudi priporočajo skrajša-
nje delovnika na šest ur, dočim
sprejeti pravilnik določa osem-
urnik.

M. F., poročevalec.

Pismo iz Clevelanda

Kje g. Pirc išče bombometalec.
Njegova zlobna namigavanja.
Pravična, poštna in nepri-
stranska preiskava je zelo za-
željena

"Smrdljive bombe," ki so oni
dan padle v prostore Ameriške
Domovine ter jih zasmradi-
le, so povzročile veliko senzaci-
jo med nami. Mi namreč še
nismo navajeni reševanja raz-
nih sporov s takimi bombami,
temveč se rajši poslužujemo be-
sednih bomb (ki včasih tudi
vražje smrde), ker so pač cenej-
še in tudi manj nevarne za one-
ga, ki jih meče. Zato nas je ta
atentat s "pravimi" bombami
naravno silno presenetil in zdaj
malone umiramo od radovedno-
sti, kaj bo prinesla na dan po-
licijska preiskava, ki je v teku.
Se posebno pa se zanimamo za
to zadevo, ker je A. D. takoj po
atentatu zapisala, da se ji "pre-
cej dozdeva, iz katerih krogov je
prišel ta ostudni napad" in da

zločince po njeni sodbi "ni d-
okoli," kar znači, da je neki
precejšnji bližini. Ta migljaj
bil pa seveda malce preveč
zoren, da bi ga naši ljudje
mogli razumeti, in oči metro-
ske javnosti so se seveda ob-
le proti — Enakopravnosti!
je nekdo vrh tega poslal k E-
policijo, je postala naša jav-
seveda le še bolj prepričana,
je veljal omenjeni migljaj E-
kopravnosti, kar je seveda
stoterilo zanimanje za vso
devo.

Detektivi pa pri E. niso
"ključa" k bolj ali manj za-
netnemu napadu na A. D. i-
pa so se prepirali, kot piše
da se "corpus delicti" pre-
jema s tiskarsko opremo A.
dočim radi tiskarna E. ože-
lezne palice za sestavljanje
skarskih form kakor so mo-
biti one, katerih kose so
v "bombah."

Dan po bombnem napadu
A. D. že razširila krog svo-
indirektnega sumničnega z-
ljamem, da je "očividno več-
v tem prizadetih." Ta mi-
je pa že malce težje razu-
Kdo so tiste osebe, katere o-
nčiji? Naši socialisti, Barbi-
morda celo z A. D. precej
ti Podgoričan? A. D. bi
storila veliko uslugo, če bi al-
skorito imenovala rojake, v
terih vidi atentatorje ali po-
se ne upa storiti tega ko-
brez dokazov, sploh preneha
takim prozornim namigavan-
kajti to ni le nepošteno, ma-
tudi podlo! Če veste, kdo je
ali kdo so bili, tedaj z imen-
dan, če pa nič ne veste, ti
molčite!

Mi ne vemo, kdo je vrge-
ste bombe, niti kdo je dal
za bombni napad na A. D.
bi pa zvedeli, kdo je to stori-
kak posameznik ali kaka al-
na, in iz kakšnega motiva. T-
predvsem zato, ker je začel
D. takoj celo stvar nesramn-
rabljati proti ljudem, ki so
cu trn v peti in bruno v o-
in to s tem, da meče nanje
co suma, da so zamislili a-
vršili obsojanja vredni na-
Zaradi tega nas zadeva pra-
res in zelo močno zanima.

Sumničiti je seveda lahko
sebnno takole indirektno.
seveda ni, pač pa grdo in
šteno, toda nekateri ljudje
brigajo za to, ali je posten-
ne, njim gre predvsem za to,
nekomu škodujejo. Pirc bi
dvomno zelo vesel, če bi m-
obesiti krivdo za napad na
javnim nasprotnikom na o-
ampak meni se zdi, da mor-
deti tudi on, da njegovi naj-
javni (public) nasprotniki,
katere se imam čast pri-
tudi jaz, niso še toliko zm-
da bi se šli pečat z bombam-
se izpostavljati nevarnosti
nega zasledovanja! In jaz
prepričan, da mi bo pritril
pameten rojak, da Pirc in
gov listič nista vredna, da b-
šten človek sedel v jeti za
njiju tudi eno samo minuto.

Meni se zdi, da bo veliko
za A. D., če bo držala hč-
jezik za zobmi, dokler ne bo
iskava dognala, kdo je kri-
kdo ni.

Medtem pa upajmo, da b-
preiskava stroga, temeljita
sneana in nepristranska.
vsakega političnega ozadi-
da ne bo dejstvo, da je ur-
A. D. slep pristal župana M-
ja in demokratske mašine,
nič vplivalo na potek, razvo-
zaključke te preiskave.

A. D. je zadnjič vprašala,
sem že storil za slovenske d-
ce v naselbini. Na to vpra-
lahko odgovorim, da sem se
no in se bom še trudil pom-
onim, ki se trudijo odpreti
nevednim in zaslepljenim d-
cem, da bodo videli, kdo je
resnični prijatelj in v čem
njihova rešitev. To pomeni
da sem se in se bom še trudi-
kazati slepim in gluhih rojak-
da je A. D. eden izmed n-
vih največjih, najbolj zagriz-
umazanih, parazitskih, torej
no škodljivih sovražnikov!
dar bo ta cilj dosežen, to je
dar se bodo zaslepljenim p-
žencem A. D. odprle oči, da
do mogli videti A. D. v vsej
ni umazani nagoti, tedaj bo
stala A. D. zgolj grd made-
naši preteklosti — nič več!
bo nekega dne doseleto
bomb in bombnih atentato-
(Ponatis dovoljen.)
Ivan Jontez-Podgoričan

Revolucija na Kubi: Vojaška straža na ulicah Havane, nedaleč od hotela Nacional, kjer so internirani kontrarebelni častniki.

Tone Seliskar:

NASEDLI BROD

Roman v treh delih

Toda kakor je sicer vedel, da brez denarja ne more več priti k Ani, tako je kljub temu vsak dinar, ki si ga je prilagal, zapil in ni več zmogel zbrati ene same prave misli, da bi se streznil in pričel znova živeti.

Bolezen mu je metala zanke v misli, pijača ga je razjedala in v tej svoji boleštni zastrupljenosti je bila misel na pijačo vedno jačša, dokler ni pomandrala vseh drugih in jih potisnila ob steno lobanje.

Vse, karkoli je imel vrednosti pri sebi, je prodal ali zastavil. Celo kovčec, ki je bil last tovarne, je prodal za slepo ceno vse vzorce, prodal vse svoje perilo, tako da ni imel ničesar drugega, kakor tisto, kar je imel na sebi.

Obleka je bila preležana, blatna.

Takšen je došel v Brežice.

Nočilo se je.

Del si je roke na hrbet in počasi stopal po cesti proti mestu. Ljudje so ga srečavali in se mu izogibali na sredo ceste, nekdo se je obrnil za njim in dejal tovarišu:

— Če bi ga srečal na samem, bi se ga zbal!

Zatopil se je vase in ni občutil ceste pod seboj, niti ni dvignil glave, ko je hodil po slabo razsvetljeni ulici.

Hodil je kar naprej, mimo graščine po klanecu proti mostu. Hlad je vel iz Save, rezka sapica se je sukijala med travernimi loki, voda spodaj se je včasih zagnala v nosilce in obzidano obrežje, luč na sprednjem delu mosta se je razlomila ob ograji in v medlih pramenih visela v temno goltajoče dno.

Mostni čuvaj je sedel pred hišico in se ozrl na tujca.

— Dober večer! je pozdravil Justina. Daleč?

Justin je obstal, zamahnil z roko v temo in dejal kakor iz sanj:

— V Novo mesto!

— Zdaj na noč? Peš?

— Glava me boli, je dejal Justin. Moram se sprehoditi.

Čuvaju se je zdel čudaški.

Videl je tod mimo hoditi ljudi, ki so bili prav takšni, kakršni je ta nočni popotnik. Nekateri so skočili z mostu v Savo. Stopil je k njemu in šel oprezno nekaj korakov za njim po mostu.

— Veste, je pričel Justin nenadoma razvneto govoriti, pri Novem mestu sem kupil velikansko posestvo. Dve sto sedem in trideset hektarjev zemlje, gozdov in vinogradov. Od kneza Windischgratza za šest milijonov. Zdaj bom najel več sto delavcev, da bomo izkopali velikanske ribnike, kjer bom redil pitane rake. Hočete k meni v službo, Plačam dobro!

Čuvaj ga je zavzeto poslušal, obstal in dejal: — Čujte, mož, ali se norčujete? Danes ni prvi april.

Potem bom tam zgradil veliko tovarno za račje konzerve. Celo Ford v Ameriki se zanima za moje podjetje in mi je že pisal. Vsa Dolenjska se bo kopala v zlatu. Kar sporočite mi, če hočete v mojo službo!

— Kam pa naj pišem? se je namuznil čuvaj, ko ga je spoznal.

Justin je nekaj zagodrnjal, povesil glavo in se ni nič več zmenil za čuvaja. Ko je le-ta videl, da je zavil po cesti proti Krški vasi, je odšel počasi nazaj in si potrkal s prstom po čelu.

— Ta je ušel iz norišnice! si je dejal in zamisljeno prižgal pipo.

Justin pa je hodil v temo.

Včas se mu je za hip le zasvetilo in v nejasnih obrisih je videl v sebi samega sebe, Ano, Bogdana in Darinko in to čudno tavanje. Ko pa se je ustavil in pregledal vso črno noč pred seboj in zagledal kopo luč, tam, kjer je bilo mesto, ni vedel, kje je.

Obšel ga je strah, hipoma se mu je zazdelo, da lazi po cesti, po travniku in izpod hriba na desni strani ceste nešteto plazeče se golazni, ki ga hoče od vseh strani obkoliti.

Ta privid, ki se mu je že nekajkrat ponovil, je bil tako močan in tako viden, da je občutil pod stopali hrstanje golazni, na katero je stopa.

Ves svet se mu je zaprl, stal je sam, sam sredi vse te strašne samote in begal z ene strani ceste na drugo; zaletel se je v hrib, stekel na travnik in se pričel otepati.

Zdivjal je čez travnik.

Padel je, pa se je bliskovito pobral.

Zadaj za vrbinjem, je gregala Krka.

Zašel je na močvirnat travnik, lovil se je za vrbo in se vlekel na suho.

Tedaj mu je nenadoma zmanjkalo tal.

Krčevito se je držal za vejo in se hipoma za kratek čas zavedel. Kakor bi mu nekdo z glave anel železen obroč in odmaknil pest groze, ki mu je pretela v obraz. Toda ta živa, zavedna groza, ki jo je zdaj razum resnično zajel, ni bila ona preganjajoča, zasledujoča — tičal je do pasu v vodi in resničen strah pred smrtjo ga je zajahal, da je obupno, nečloveško zatulil v noč.

Onstran reke je videl luči hiš.

— Na pomoč! Na pomoč!

Njegov glas je zdrvel nad skrivnostno tišino vode kakor zategnjeni krik ptice, ki jo je zaskočil jastreb.

Moj bog, nič ni strahotnejšega od človeškega krika v samotni noči!

Z one strani se je začelo rožljanje verige in topot nog v lesenem dnu čolna.

Nekdo je zavpil preko vode:

— Drži se! Prihajamo!

Ko je zaslišal Justin človeško besedo, se je držal s poslednjimi močmi. Voda ga je izpodnašala in zdaj pa zdaj bi ga odnesla.

Blaženo se je nasmehnil resnemu čolnu in klical v smer:

— Tu sem. Tu sem, tu!

Ko so ga dvignile roke v čoln, je zdrknil na dno, zagrgal nekaj nerazločnih besed, zapri oči in se sesul v nezavest, ki ni bila nezavest. Misli so ugasnile, kakor bi nekdo segel z roko v njegovo lobanjo in jih vse hkrati izpulil, bilo je samo drhtenje telesa, ki bi rado živelo, pa je bilo brez vodnika. Čul je okoli sebe korake, slisal sunk čolna in prod ter čutil roke, ki so ga dvignile. Potem je zaznal, da ga neso po bregu, in čul človeške besede, skozi zaprte trepalnice pa videl luč in topli zrak sobe, v katero so ga prinesli.

(Dolje prihodnja.)

DRAMA NA MORJU

Spisal Zvonimir Kosem

Sirok in kosmat, z odpeto srjaco pod vratom, z bosimi nogami in z zavihanimi rokavi, pod katerimi so se gibale mišice orjaka, je pripelel mornar Stipe z jambora, copotal po škripajočih deskah k prodnjemu koncu barke in se pomlajše pogreznil skozi majhno odprtino v spodnji prostor, podoben zaduhli kleti, kjer sta ob bričli svetilki zleknjena igrala na karte njegova tovariša.

— Sta sama, dečka, he? Je kapitana že vzela noč?

Tako je vprašal in se debelo posmehal, oziraje se po temačni luknji.

— Kakor vidiš, se je napol dvignil s tal tovariš Mile in obrnil proti njemu svoj črni obraz. — Nič in ljubica, Stipe. Pa še sama je prišla nocoj ponj, veš, naaminkana in napudrana, da je kaj. Ali je nisi videl?

— Povezaval sem jadra in bil zavarovan v delo, je povedal Stipe in tipal z rokami po kotu, zabasanem s sodčki, vrvmi in drugo tako, po katranu vonjajočo ropotijo, dokler se ni pripetil do okroglega meha. — Sedaj se mi hoče pa piti. . . žejen sem.

In je stisnil meh, napolnjen s črnim viskijem, pod pazduho in stopil nazaj k lestvi. — Ne ostaneš tu dol pri namu? se je zazdehalo drugemu tovarišu, Mateju, in vrgel je karto na težko na desko. — Bo tudi tebe vzela noč?

— Sladke punčke, reci rajše! se je mrko posmehal Mile. — Ampak, to ti povem, Stipe, če te zalotim z njo, ti bo trda predla.

Samo na pol se je obrnil na lestvi Stipe in njegova prosta deanica je v širokem zamahu začela nad glavo tovariša, kakor da se roga in izživa, vse obenem. In je temno zagrgal:

— Nekaj moči še čutim v svojih rokah. Ako se danes še nisi dovolj okopal v morju, dečko, kar pridi za menoj na krov, pa ti bom preskrbel kopel jaz — ne pojdem namreč nikamor z barke. . .

— Meči se ti z vragom, je nagnil Mile glavo pod njegovo krožečo roko, in pazi, da v kopel, o kateri govoriš, ne štrbunkneš sam!

Siroko se je zahotela Stipe: — Zabaven dečko nocoj, haha, in močan kakor medved — že bežim.

In se je povzpел po lestvi na krov.

Soparna julijska noč je bila, ena izmed tistih noči, ki človeka omamljajo, opijanjajo, da razen živati v sebi ne vidi ničesar več okrog sebe — da ne misli več trezno. Strasti se razmahnejo — človek, njih suženj, pa se krohota samemu sebi, svoji ne-moči, Noč greha, preštev, ubojstev, noč krvavih zablod.

Stipe se je zleknil na trde deske pod jamborom, nastavlil k ustam meh in pil. Iz noči je štrlela pred njim obala, vsa črna. Črno je bilo mesto, črni ljudje, ki so se sprehajali po obali, črne so bile barke, zgrečene v pristanišču — kakor da se pozibava pred obaljo na črnih valovih črn gozd z visokimi črnimi vrhovi. V tej črnini je ugledal Stipe misel, kako se vije proti njemu iz daljave črna in alkačoka kakor kača, in prav nič se ni zgrozil, ne, še celo nasmehnil se je.

— Kakor muho ga ubijem, samo ako me pride driti!

K sru se stisnil to misel, pestoval jo je in jo pobožal kakor veseloprednega otroka.

Na deski, prisloneji z obale na barko, so zadržili nagli koraki. Stipe se je ozrl in videl, da se mu bliža ona:

— He, Stipe!

— Da, jaz sem. . . Le bliže, Barica, le bliže, punčka moja!

— Si sam?

— Kaj, izprašuješ? Sem kaj k meni, punčka, za jambor!

Nizka, čokata in obla je bila, črnolasa, črnooka, z ročicami gibkimi, strastnimi, ki so se tolikokrat ovijale Stipetovega vratu.

— Hu, kakšna tema! je rekla, ko je stopila za jambor in jo je Stipetova roka objela okrog pasu in jo potegnila k sebi v naročje.

— Boš pila? je vprašal on in pristavil meh k njenim ustom.

— Hu, ti si pijan nocoj. . . je zažvrgolela in potisnila meh od sebe. — Pij sam!

— Ne, pijan nisem, punčka moja, je zahropel on, — ampak jezen kakor gad.

— Kaj se ti je zgodilo, sokol moj?

Trepetala je v njegovem naročju.

— Ti povej meni, punčka, je divje stisnil k sebi, — kdo ti je bolj pri srcu: jaz ali Mile?

— Molčala je in samo drhtela.

— Zakaj ne govoriš?

— Še zmerom je molčala.

— Jaz ali Mile? je sikaje ponovil vprašanje, izpuštil dekle in bruhal besen pokonci.

— Nobenega odgovora.

— Še enkrat: govori!

Od strahu se je zvil pred

njegovimi nogami in počasi izgrgrala:

— Saj veš, da sem samo tvoja, Stipe!

— Lažeš! je siknil, — Te besede ti je narekoval strah, ne pa sree. Dobro poznam vsa tvoja potta, punčka. . . Ampak napravil bom, da boš z naprejem samo moja in nikogar drugega. . . razumeš?

Temna roka se mu je priplazila od zadaj za vrat, ga pograbil za prsi in treščila na tla. — Mile!

Barica je zakričala.

— Pusti ga, Mile!

Toda zaman so bile prošnje nje, črnooke Barice, zaradi katere sta se do tega večera najbojša tovariša do smrti zasovražila.

— Zahrbno, kakor mačka, si me napadel, fantiček, je rohnel Stipe, dvigaje se s tal; — zdaj pa pokaži, če se znaš boriti tudi kakor drugače, tako kakor gre junakom!

In sta trčila z usločenima hrbtoma in stisnjenimi pestmi drug ob drugega, da se je zaiskrilo. Dolgo sta se prerivala sem in tja po krovu, deske pod njima so škripale, čuti je bilo zamolkle udarce, ki sta si jih zadajala protivnika. Nato sta, v ljuti borbi objeta, nenadoma zdrknila čez rob krova in — čofnila v morje.

— Dio santo! je zaječala Barica in se zgrudila napol onesvečena kraj jambora.

Spodaj v valovih pa se je borilo tedaj divje dvoje človeških zverí.

Pet minut pozneje je pripelel nazaj na krov Stipe — sam. Z razjedenim obrazom, okrvavljenimi očmi, upehan do smrti.

— Barica!

Prestrašeno je odprlo dekle oči in vstalo.

— Kje je Mile?

— Zadržal sem ga, je povedal Stipe popolnoma mirno in se smehljaj. — Njega, ki ti je bil bolj pri srcu kakor jaz, sem poslal na oni svet. . . zato, da boš poslej samo moja, Barica, in nikogar drugega, da veš. . .

Ni ni rekla Barica, samo glavo je sklonila, razprostrla roke in se nagnila čez rob krova.

Stipe se ni ozrl, ni videl, kako so izginile v valovih tiste gibke, strastne ročice, tista črnooka, črnolasa glavica. Topo se je smejal, posikal meh z vinom, ga nagnil k ustom in pil, pil. In je omahnil na deske in momljal sam zase:

— Saj sem rekel, da ga ubijem kakor muho. . . In sem ga res ubil. . . ubil za prazen nič, zaradi ene same ničeve ženske stvarce. . . Hoj, žandarji, kje ste?

A nihče v bližini ga ni čul. In še črnejša je bila noč nad zemljo, nad morjem — noč greha, preštev, ubojstev, noč krvavih zablod.

Mimogrede

— Predsednik Jugoslovanskega učiteljskega združenja, Damjan Rašić, je na nedavnem kongresu združenja v Ljubljani govoril tudi o tem, da je treba delati za "postopno izgraditev književnega jezika". To smo zapisali tudi v našem listu. Po napadu v nekaterih listih na je Damjan Rašić objavil izjavo, da je mislil s temi besedami samo izgraditev enotnega književnega jezika Srbov in Hrvatov, in da pri tem ni mislil Slovencev in njihov jezika. Dobro bi bilo, če bi bil svoji izjavi dodal še prošnjo, da mu to tudi verjamemo.

— Ko je pred nekaj meseci imela Narodno strokovna zveza (nekdanji "narodni socialisti") nekakšen jubilej s proslavo, je na to proslavo pripeljal njih zaupnik Bolha iz Nemčije nekaj mladih izseljencev. V izjavah za "Slovenski narod" je Bolha dejal, da so slovenski izseljenci v Nemčiji srečni, da je prišel Hitler na oblast, češ, da je zdaj mnogo bolje. Zdaj pa slovenske delavce v nemških tovarnah in rudnikih odpustajo, pa čeprav so nekateri delali tamkaj že nad 20 let. Čez mejo domov se je vrnilo še mnogo teh družin; vračajo se v domovino in pomanjkanje. Ti gotovo ne kličejo "Heil Hitler!"

— Velika Kaniža je mesto, ker so si nekdanji vaščani pač zaželeli, da bi bil njih rodni kraj mesto. In jim je bilo ugodeno. Pred kratkim pa so meščani zaprosili vlado, naj jim prekrati Kanižo spet v preprosto vas. S tem bi se radi ognili velikim davkom,

— Federated Pictures.

Indijanci v Oregonu so na federalni reliefni listi. Vlada jim je postavila kemp v gozdu. Na sliki je mlada Indijanka s svojim "papuzom" (otrokom).

ki jih morajo plačevati prebivalci kot meščani. Tudi neko drugo mesto v Bosni, kjer je bil nekoč sedež lesne industrije, je zaprosilo vlado, naj ga spremeni v vas. Lesna industrija je propadla, lesni delavci, ki so se bili priselili v kraj v tisočih, so se po večini že preselili drugam za kruhom. In da bi meščani plačevali manjše davke, si želijo, da bi postali spet vaščani. Nasprotno pa je trg Čakovec zaprosil pred kratkim, naj ga spremeni v mesto.

— Ko bi se brale maše za rudarje in bi se jih tudi udeleževali, bi se jim za 80% godilo boljše nego danes, ko si laste monopol nad njimi marksisti." (Delavska pravica, list krščanskih socialistov v Ljubljani, 24. avgusta 1933.)

— V Mariboru bodo v kratkem dražbali en par čevljev. Za neplačane davke so zarubili nekomu par čevljev, ker drugega ni imel. Ta dražba bo že druga, ker čevljev prvič niso mogli prodati.

— Po belgrajski "Politiki": V Vranju se je vršila sodna pravica proti bivšemu orožniškemu kaplarju Nikolaju Končarju, ki je bil obtožen umora. Obtožnica trdi, da je Končar obesil Stanka Stošiča, ki je bil osumljen nekega umora. Končar je obesil v zaporu ter ga pri tem z gorečimi vžigalicami žgal po telesu in obrazu, da bi mu izsilil priznanje. Sodišče se je pričelo, da Končar Stošiča ni obesil, pač pa ga je mučil na tako strašne načine, da se je ta obesil iz strahu pred nadaljnjim takim postopanjem. Končar je bil obsojen na 6 let robije, izgubo

časnih pravic za zmero plačilo kazenskih stroškov (krog 20.000 Din). Obsojen čar se je proti obsodbi. — V Nemčiji je novih nekaj mesecev naprednih kaznivnic, preiskovalne policijske zapore s "protidivljajskimi" (protirežimskimi) elementi" (protirežimskimi) ko da je v teh zaporih prepirancev okrog 40.000. Poleg tega pa je mizim ustanoviti še tako na koncentracijska taborišča se vedno znova utrdila. Zdaj je v Nemčiji 65 taborišč, kamor so izgnali ljube državljane. Skupaj v teh taboriščih prav 50.000. Tako je v Nemmanj 80.000 politično nevarnih in nevarnih ljudi, ki čem in stražo. Če bodo moči hiteli, bo v enem gnana in zaprta večina. Potem bo zaradi varčevzalo zapirati "državnotvamente;" ker jih bo manj.

MOŽGANI — TVORSTRUPA

Možganski izvleček kot

Poskusi iz zadnjega kažejo, da so v možganih gimni živčne stanice, ki jo ta čas še neznan ustrup.

Mačke, ki so jih usmernotonom, so n. pr. pripravili iz njih možganski trakt, ki so ga vbrizgali mačkam. Te so kmalu padle v globoko spanje, rega so se zbudile čez pouro, ne da bi kazale kak sledice.

Isti učinek so dosegli ganskim ekstraktom iz ki so jih uspavali z elektrikom.

Tudi možganski ekstrakti v zimskem spanju stavlja izredno močnala. Neke mačka je spal jekcijski takšnega ekstrakta 35 dni brez prestanka, zbudila, pa je bila takoj zdrava.

Možganski ekstrakti ki so bdele, niso pokazali nega učinka, prav tako ekstrakti iz vranice, jete žleze in celo iz žleze za spanje. Zadnji ekstrakti vplivati niti tedaj, če so od spečih živati.

Gre tedaj za učinek nastaja brez dvoma v samih. Iz česa je ta snov še niso mogli ugotoviti, je znano, da nastaja v možganih brom, ki člove di in ga dela ponoči zas

V JUGOSLAVIJA

Na Hitrem Ekspresnem

PARIS

29. SEPT.—20. OKT.—1

ILE DE FRANCE

14. OKT.—4. NOVEN

LAFAYETTE

7. OKTOBRA

Znane cene v vsi kraji v

Za poštne in putne liste vpoštne

French

306 N. MICHIGAN AVE.

123 S. Third St. Minneapolis

TISKARNA S.N.P.

SPREJEMA VSA

v tiskarsko obrt spadajoča d

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrva slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLA S. N. P. J., DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vse poiznala daje vodstvo tiskarne Cene zmerno, unijako delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

S.N.P.J. PRINTER

2657-59 So. Lawndale Avenue

Telefon Rockwell 4964

Chicago, Ill.

Tam se dolo na bolje tudi vse ustrezne poiznala